

IMOGEN MATTHEWS

Het
MEISJE
achter het
PRIKKEL
DRAAD

ROMAN

Amersfoort, 1944. Frans en Saskia zetten hun eigen leven op het spel om de gevangenen in Kamp Amersfoort te helpen...

Imogen Matthews

Het meisje achter
het prikkeldraad

De Fontein

Proloog

Kamp Amersfoort
Late zomer 1944

De zon is heet, maar ze dwingen hem evengoed daar te staan, in zijn dunne uniform dat weinig bescherming biedt tegen de brandende hitte. Zijn huid is vuurrood en zijn tong plakt nu aan zijn verhemelte. Hoe lang nog? vraagt hij zich af.

De kerkklok laat twaalf slagen horen. De weinige geluksvogels gaan nu in de rij staan bij de kantine. Hij ziet het voor zich. Hij weet hoe vies het eten smaakt, het kommetje met lauwwarme, onwelriekende prut, maar het is tenminste voedsel. Zijn maag knort zo luid dat de bewaker die aan de andere kant van het prikkeldraad verveeld de wacht loopt, een ogenblik grinnikend blijft staan.

Er gaat nog een uur voorbij. Door zijn oogharen kijkt hij naar boven om te zien hoe ver de zon nog heeft te gaan voordat hij achter de wachttorens links van hem zal zakken. Dan staart hij weer naar het prikkeldraad met de scherpe weerhaken die hem zo makkelijk kunnen grijpen. Als hij ook maar één ogenblik zijn evenwicht zou verliezen. Hij heeft het zien gebeuren. Hij haalt diep adem en recht zijn rug.

Waarom noemen ze dit de Rozentuin? Er zijn geen zoetgevende rozen of doornige struiken om tussendoor te wandelen en van te genieten. Alleen kaal beton, prikkeldraad en ellende.

Zijn linker knie begint te trillen, maar hij is vastbesloten niet te laten merken hoe moe hij is. De bewaker heeft weinig aanleiding nodig om tegen hem tekeer te gaan en hem af te ranselen met zijn harde houten knuppel. Hij heeft het zelf gezien – een gevangene die in elkaar zakt, wordt weggesleept en elders onder handen genomen.

Hij richt zijn blik op de beuk achter de muur van de binnenplaats. De zachtgroene bladeren ritselen als een zuchtje wind langs hen strijkt. Stel je toch voor dat hij een van de takken kon grijpen die zo verleidelijk over de muur reiken en zichzelf als een katapult de vrijheid in schieten. Hij doet zijn ogen dicht en denkt aan de laan met de beukenbomen waar hij altijd arm in arm met zijn meisje wandelde. De laan liep door het bos en halverwege stond een bankje waar ze vaak een poosje gingen zitten. Dat bankje was de plek waar hij nooit de moed had kunnen opbrengen beloften te doen waarvan hij nu wilde dat hij ze had uitgesproken.

In elk geval heeft de afleiding gewerkt. Hij weet niet precies hoe het is gebeurd, maar opeens staat hij half in de schaduw. Nu zal het niet lang meer duren.

Hij spitst zijn oren als er achter het hek geluiden opklinken. Een paard dat hinnikt. Hoefgekletter. De stem van een jongen, die 'Hu!' roept. Als de bewaker erop af gaat om te zien wat er aan de hand is, rekt hij zijn hals iets om te proberen het ook te zien.

Een rij nieuwe gevangenen stroomt door het hek naar binnen. De meesten hebben hun nette pak aan, en ieder van hen heeft een koffer bij zich, waarvan hij weet dat ze die nooit meer terug zullen zien. Hij wilde dat hij hen kon waarschuwen, ook al heeft dat geen enkele zin. Zo dadelijk moeten ze in de rij gaan staan voor hun eerste inspectie, zonder te weten wat hun te wachten staat. Daarna volgt de initiatie: urenlang doodstil staan in de Rozentuin, om te zien wie sterk genoeg is om de foltering te verdragen die nog komen.

Hij vangt een glimp op van de jongen, die naast het paard staat en zijn gezicht in zijn manen verbergt. Hij is vast erg bang. Als de bewaker op hem af loopt om hem weg te sturen en hem van deze marteling te bevrijden, heft de jongen zijn hoofd op en kruisen hun blikken elkaar. Vanuit zijn prikkeldraadgevangenis knikt hij kort naar de jongen en dan slaat hij zijn ogen neer en kijkt hij weer naar zijn verbrande tenen.

I

Frans

Amersfoort
Voorjaar 1944

Een eenzame figuur boog zich geconcentreerd voorover en stak een spade tussen de aardkluiten om de pootaardappelen die naast hem lagen te kunnen planten. Zijn donkere gedaante stond in silhouet afgetekend tegen de gouden streep boven de horizon, een beetje onscherp vanwege de ochtendmist die nog niet geheel was opgetrokken. Je kon de plooien van zijn donkere jasje net onderscheiden, en die van zijn ruime broek waarvan de pijpen tot aan zijn modderige klompen reikten.

Het was een tijdloos Hollands tafereel – een eindeloze akker die in de mist verdween. Het had model kunnen staan voor een van de vroege schilderijen van Van Gogh over de Hollandse boeren die het land bewerkten. Al generaties was er niets aan veranderd, maar de jonge man die er nu model voor stond, had andere dingen aan zijn hoofd. Al vier lange jaren verkeerde zijn land in oorlog. De nazi's waren tot elk deel van hun leven doorgedrongen en het eind was nog niet in zicht. In de stad gingen steeds meer winkels dicht vanwege het gebrek aan voedsel, huishoudelijke artikelen en kleding. Velen verdachten de nazi's ervan dat ze alles meenamen naar Duitsland voor hun eigen bevolking. Na donker durfde niemand zijn huis te verlaten vanwege de strenge avondklok, en zelfs dan waren de mensen bang het slachtoffer te worden van onverwachte invallen van de Duitse soldaten die op zoek waren naar radio's, de

enige band die de burgers nog hadden met de buitenwereld. Nog erger waren de geruchten over wat er gebeurde achter de hoge, met prikkeldraad afgezette omheining buiten de stad. Wie waren al die mensen, die dag en nacht te voet en op vrachtwagens naar het kamp werden gebracht? Zouden het echt allemaal misdadigers zijn? Vaak kon hij nergens anders aan denken. Het was zo'n volslagen andere wereld dan die van het eenvoudige boerenleven dat hij altijd had gekend.

Frans richtte zich op, rekte zijn nek en rolde zijn schouders. Hij hield een hand boven zijn ogen toen de zon boven de kim steeg en de akker in een zachte oranje gloed deed baden. Het zou een warme dag worden en hij was blij dat hij vroeg was begonnen. Maar de tijd stond niet stil. Hij keek op zijn horloge en zag dat zijn vader ieder moment kon terugkomen. Pa was 's ochtends nooit in een goede stemming en verwachtte van zijn zoon op tijd op het erf te zijn om hem te helpen. Hij stak zijn spade diep in de aarde en sjouwde terug over de oneffen grond, waarbij zijn klompen bij elke stap in de zware klei zakten.

Op het erf stampte hij de grootste klodders eraf en keek op toen de paard-en-wagen luid ratelend door het hek reed.

'Dag, pa!' riep hij en hij stak groetend zijn hand op.

Zijn vader bromde een antwoord en Frans zag dat zijn mond nog strakker stond dan anders. Hij keek toe toen zijn vader van de kar klom, het paard uitspande en hem de teugels overhandigde. Met zijn gezicht dicht bij het hoofd van het paard sprak Frans zachtjes tegen het dier toen hij het naar de stal bracht en de teugels aan de roestige ring hoog in de muur bond.

'Vooruit, we moeten de tonnen afladen,' zei zijn vader ongeduldig. Hij trok de stang weg die de achterklep van de kar op zijn plek hield. Met een klap kwam de klep naar beneden.

Als je vader en zoon naast elkaar zag, viel op hoeveel ze op elkaar leken. Ze waren niet erg lang, maar stevig gebouwd, hadden felle blauwe ogen en droegen hun korte haar in een scheiding. Frans was nu het blondst van de twee, want het haar van zijn vader werd dun en grijs, en zijn gezicht droeg de sporen van het zware boerenleven. De zeldzame keren dat hij glimlachte, veranderden de groeven bij

zijn ooghoeken in lachrimpeltjes en lichtte zijn hele gezicht op. Daarvan kreeg Frans altijd zo'n warm gevoel dat hij vanzelf ook glimlachte. Het was op zich niets bijzonders, maar elke keer dat het gebeurde, gaf het hem het gevoel dat het leven goed was. Aan de andere kant vreesde hij de standjes van zijn vader. Hij wist dat het altijd bij woorden zou blijven, en dat zijn vader hem en zijn broer en zusjes nooit met een vinger zou aanraken, maar bij het geluid van zijn bulderende stem stond hij nog steeds te trillen op zijn benen.

Samen tilden ze de metalen vaten van de kar. Frans rolde ze naar de bijkeuken, waar hij de aardappelschillen in een reusachtige pan liet glijden, waarin ze gekookt werden tot veevoer. Hij hielp zijn vader al met deze dagelijkse taak sinds hij sterk genoeg was om de pan op het fornuis te tillen. Het gebouwencomplex waar zijn vader tweemaal per dag naartoe ging om aardappelschillen voor het vee op te halen, was vroeger een gevangenis. Het recht om de schillen te halen had hij behouden, ook al was de gevangenis in andere handen overgegaan en werd die nu door iedereen 'het kamp' genoemd. Frans had geruchten gehoord over wat zich achter de hoge, met prikkeldraad afgezette omheining afspeelde, maar wilde niet geloven dat het waar was.

Hij was net klaar toen pa in de deuropening verscheen. 'Ik wil iets met je bespreken.'

Frans fronste en draaide zich om. Wat zou er zijn? Vorige week was een kennis van hen opeens verdwenen nadat hij het bevel had ontvangen voor de Duitsers te gaan werken. Het zat hem erg dwars dat niemand wist wat er met hem was gebeurd. Hij hoopte dat pa niet in moeilijkheden verkeerde.

'Na het ontbijt,' zei pa en hij liep met grote stappen naar het huis. Met een zucht volgde Frans hem. Er was geen tijd om te piekeren over wat er wel of niet zou gebeuren, en hij wilde zijn eetlust er niet door laten bederven. Hij liep door de bijkeuken naar de bedompte warmte van de keuken, waar hij werd belaagd door de meisjes. Eerst Lien, die nog maar een peuter was, en daarna Mieke en Elsje, die met elkaar om de aandacht van hun oudste broer vochten. Frans' moeder stond bij het fornuis in een grote

pan pap te roeren, terwijl de kinderen aan Frans' handen trokken en kibbelden wie er naast hem mocht zitten. Zijn tienjarige broer Cas zat al aan de tafel, bengelend met zijn benen, in afwachting van een warm ontbijt.

'Ho, rustig aan,' zei Frans lachend. Hij woelde door de krullen van de meisjes, liep naar zijn moeder en kuste haar op haar rode wangen. 'Ruikt lekker.' Hij snoof de geur op.

'Malle jongen,' zei zijn moeder goedgehumeurd. 'Ga je handen wassen. Je bent stinkend smerig. Daarna mag je de meisjes hun pap geven en ervoor zorgen dat ze zich netjes gedragen.'

'Ja, ma.' Hij trok een gezicht naar Cas, die probeerde niet te gniffelen.

'Genoeg, kinderen, ga zitten, anders zijn we straks allemaal te laat,' zei pa. Hij greep de kleine Lien, die achter haar zusjes aan rond de tafel rende, en hief haar hoog de lucht in. Ze gilte van het lachen. Hij zette haar op haar stoel, waarop een dik kussen lag, zodat ze naast haar geliefde papa kon zitten.

Eindelijk zaten ze allemaal, ieder met een bord pap en een groot glas melk. Frans vond het heerlijk als ze allemaal samen rond de keukentafel zaten, pratend, lachend en kibbelend. Dan vergat pa tijdelijk zijn zorgen en vertelde hij anekdotes over de boerderij. Vandaag vertelde hij over die keer, toen hij nog klein was en... het was een verhaal dat hij al ettelijke keren had verteld, maar de kinderen luisterden er graag naar en hij moest ze uiteindelijk aansporen door te eten omdat ze anders te laat op school zouden komen.

Frans keek naar de kinderen toen ze snel hun bord leegaten, hun melk opdronken en lawaaierig opstonden. Hun moeder riep de tweeling bij zich om te zien of ze zich netjes hadden aangekleed en hun schoenen niet hadden verwisseld. Intussen zeurde Lien om aandacht door aan haar rok te trekken. Cas wachtte geduldig, zoals Frans voorheen had gedaan. Het was nu zijn beurt om zijn zusjes naar school te brengen, terwijl Frans achterbleef om op de boerderij te werken. Frans wierp hem een meelevende blik toe.

Eindelijk waren de kinderen gereed om te vertrekken. Hun moeder joeg hen naar buiten, terwijl ze bleef controleren of ze

helemaal netjes waren voor school. Frans was blij dat die tijd achter hem lag.

Een stilte daalde neer toen ze met hun tweeën waren overgebleven in de keuken. Het enige geluid was dat van de ketel die op het fornuis pruttelde, en het tikken van de antieke muurklok in de gang.

Frans wachtte tot pa zou beginnen.

Zijn vader staarde zo lang naar de tafel dat Frans zich afvroeg of hij was vergeten wat hij wilde zeggen. Uiteindelijk slaakte pa een diepe zucht en greep met zijn grote handen de rand van het tafelblad. 'Deze oorlog is voorlopig nog niet voorbij. Ik zal de komende maanden alle hulp nodig hebben die ik kan krijgen.'

'Natuurlijk pa. Je weet dat je op mij kunt rekenen,' zei Frans, die probeerde het onheilspellende voorgevoel dat hem bekreep, te negeren. Hij wist dat de situatie slecht was, maar zijn vader had nog nooit op deze manier met hem gesproken.

'Het zit me al een tijd dwars. Hoe langer deze oorlog duurt, hoe moeilijker het is om rond te komen. Tot nu hebben we van geluk mogen spreken dat ze nog niet zijn gekomen om ons te bestelen, maar uiteindelijk zal dat gebeuren. Ik heb afschuwelijke verhalen gehoord over de boeren in het westen van het land, die gedwongen werden hun oogst af te staan en nauwelijks genoeg mochten houden om van te leven. Over een paar weken is het oogsttijd en ik weet niet hoe ik aan voldoende werkkrachten kan komen. Iedereen die oud genoeg is om te werken, verdwijnt over de grens om in Duitse fabrieken tewerkgesteld te worden en het is bijna onmogelijk om vrijstelling te krijgen. Gelukkig ben jij nog niet oud genoeg om te worden opgeroepen.' Hij keek Frans aan en de groeven rond zijn ogen leken dieper te worden om de ernst van zijn woorden kracht bij te zetten.

'Ik zal je met alles helpen, pa, dat weet je,' zei Frans. Hij probeerde niet ongerust te klinken.

'Ik heb zitten denken. Ik heb geen tijd om tweemaal per dag naar het kamp te gaan, nu ik zoveel dingen moet regelen. De oogsttijd staat voor de deur en ik moet de dorpen afgaan om te zien of onze vaste krachten ook dit jaar voor ons kunnen werken. Het zal niet

eenvoudig zijn, nu de Duitsers op zoveel van onze jongens beslag leggen om voor hen te werken, maar ik hoop dat we het zullen redden. Ik had daarom graag dat jij af en toe naar het kamp ging om de aardappelschillen op te halen. De commandant zal het je niet moeilijk maken en hij heeft me beloofd dat hij de bewakers ervan op de hoogte zal stellen dat jij mijn zoon bent. Hij vertrouwt me omdat ik dit al zoveel jaar doe, nog voordat zij hier waren, toen het nog een gewone gevangenis was.'

Nu hij zijn zegje had gedaan, leek pa zich te ontspannen, maar Frans was er niet gerust op. Hij voelde zich eerder angstig. Hij had geprobeerd de verhalen te negeren die pa soms vertelde, dat de gevangenen in het kamp werden geslagen, hoe weinig voedsel en kleding ze kregen, en hoe wreed de bewakers waren. Pa had gezegd dat hij ervan overtuigd was dat de bewakers het leuk vonden om het leven van de gevangenen zo zwaar mogelijk te maken.

Frans was altijd ver bij Kamp Amersfoort uit de buurt gebleven, en nu verwachtte zijn vader van hem dat hij dit karwei op zich zou nemen. Kon hij dat wel doen zonder gevaar te lopen?

'Pa,' zei Frans op ferme toon, 'die bewakers zullen naar mij net zo kijken als naar de gevangenen. Hoe kun je er zo zeker van zijn dat ze me niets zullen doen?'

'Daar heb ik over nagedacht,' antwoordde zijn vader. 'Je bent pas zestien en als je Cas meeneemt, zal niemand op jullie letten. Dan zijn jullie gewoon twee jongens die een karweitje doen voor hun vader. Dat is heel normaal voor kinderen.'

'Beschouw je mij dan nog als een kind?' vroeg Frans. Hij wist dat zijn vader gelijk had, maar was niettemin teleurgesteld. Sinds hij op de boerderij werkte, was Frans er stiekem trots op dat het zijn vader was opgevallen hoe volwassen hij al was. Nu hij zestien was, voelde hij zich meer een man en nam hij met plezier een deel van het werk van zijn vader over. Maar ook al voelde hij zich volwassen, hij zag wel in dat het voor hem voordeliger was om er jong uit te zien.

Pa reageerde er niet op. Hij sprak vermoed. 'Nee, ik beschouw je niet als een kind. Je bent nu al onmisbaar op de boerderij en ik weet dat je het uitstekend zult doen.'

Frans deed zijn mond al open om antwoord te geven, maar bedacht zich. Het hardnekkige tikken van de klok vulde de ruimte toen Frans de betekenis van zijn vaders woorden verwerkte.

Eerste druk september 2022

Oorspronkelijke titel *The Girl Across the Wire Fence*

First published in Great Britain in 2021 by Storyfire Ltd trading as Bookouture

Copyright © Imogen Matthews, 2021

The moral right of the author of this work has been asserted in accordance with the Copyright, Designs and Patents Act 1988

Copyright © 2022 voor deze uitgave Uitgeverij De Fontein, Utrecht
Vertaling Els Franci-Ekeler

Omslagontwerp De Weijer Design, Baarn

Omslagillustratie © Shutterstock

Opmaak binnenwerk Crius Group

ISBN 978 90 261 6112 4

ISBN e-book 978 90 261 6113 1

ISBN luisterboek 978 90 261 6246 6

NUR 302

www.uitgeverijdefontein.nl

Uitgeverij De Fontein vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Alle personen in dit boek zijn door de auteur bedacht. Enige gelijkenis met bestaande – overleden of nog in leven zijnde – personen, anders dan die in het publieke domein thuishoren, berust op puur toeval.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch, door geluidsopname- of weergaveapparatuur, of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.